

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

довгострокової перспективі. Однією із нових тенденцій у фармацевтичній індустрії є використання досягнень фармакогенетики. При розробці лікарських засобів фармакогенетика в змозі позитивно вплинути на пошук необхідної речовини, зменшити процент відбору та прискорити процес розробки. Це значний прорив в фармацевтичній індустрії, адже вченими доведено, що люди по-різному реагують на один і той же медичний препарат. Побічні реакції є причиною 5% госпіталізації та підвищують додаткові витрати на хворого. При цьому зміна дозування в залежності від генотипу може запобігати частині таких побічних реакцій. Звичайно, що побічні реакції та дієвість медичного препарату можуть як визначатись генетичними, так і не пов'язаними з генетикою факторами, але використання фармакогенетики було б надзвичайно корисним. Хоча економічно ефективно не для всіх препаратів використовувати даний підхід, але розробка аналізів ДНК, які будуть в змозі визначити дієвість та токсичність препарату для особи перед його прийняттям, може стати новою послугою від фармацевтичних ТНК. Крім того, іншою вигодою такого підходу є можливість збереження на ринку лікарського препарату, на який виявлена велика кількість побічних реакцій завдяки недопущенню прийняття ліків особами, для яких вони можуть бути токсичними. Це особливо важливо для препаратів на ранній стадії життєвого циклу, адже дає змогу зменшити відзиви препаратів з ринку через негативні побічні реакції. Крім того, фармакогенетика зменшить витрати на третю фазу досліджень, зменшивши необхідне число випробувань. Звичайно, що будь-який діагностичний набір повинен бути схвалений компетентними регулюючими органами та захищений правом ексклюзивності продажу. Серед негативних наслідків для ТНК можливе зменшення обсягу продажів препаратів завдяки персоналізованому відбору, та, ймовірно, зникнення препаратів-блокбастерів. Тобто в результаті буде утворений асортимент діагностичних наборів, одні з яких можуть використовуватися в широкому спектрі, а інші – щодо окремих препаратів. За прогнозами вчених фармакогенетика буде мати вирішальну роль для препаратів з вузькою терапевтичною дією.

Висновки та пропозиції. Задля розроблення пропозицій щодо реалізації можливостей й усунення загроз завдяки використанню сильних сторін та подолання слабких сторін, керуючись дослідженням можливостей та загроз у зовнішньому середовищі діяльності фармацевтичних ТНК у ЄС та їхніх сильних та слабких сторін, був проведений SWOT-аналіз діяльності фармацевтичних ТНК у ЄС. Під час проведення аналізу серед основних слабких сторін фармацевтичних ТНК у ЄС було визначено довгий термін віддачі інвестицій, відчутний негативний вплив від закінчення терміну дії патентного захисту та високу ризикованість галузі, що негативно впливає на забезпечення стійкого економічного розвитку. Одним із виходів може стати запровадження системи диверсифікації та компенсації ризиків між фармацевтичними компаніями, страховими компаніями, дистрибуторами, пацієнтами та урядом. Інтенсифікація досліджень поряд із оптимізацією структури витрат та оновленням моделі інноваційного розвитку буде сприяти підвищенню ефективності діяльності завдяки швидкій розробці та виведенню на ринок нових препаратів. Фармацевтичним ТНК у ЄС необхідно використовувати у своїх дослідженнях досягнення біотехнологій та генної інженерії. Крім того, вчені визначають майбутнє фармацевтичної індустрії за профілактичною медициною. Зважаючи на те, що більше половини випадків захворювань діабету, інсульту та серцево-судинних систем можливо передбачити та трохи менше половини випадків захворювань раку, то фармацевтичні ТНК повинні та будуть вкладати більше коштів на розробку препаратів із запобігання даним захворюванням. Слід звернути увагу на те, що за твердженням Ю.Солодковського та О.Довженко [6] фахівцями ринку обговорюється можливість впровадження системи контролю за відповідністю дій пацієнтів до рекомендацій лікарів, адже ігнорування останніх негативно впливає ефективність лікування та, в кінцевому рахунку, на репутацію медичних препаратів. Крім того, дана система була б корисною для проведення клінічних досліджень фармацевтичними компаніями. Упровадження нових технологій продажів, оптимізація використання можливостей на ринках, що розвиваються, сприяння уніфікації та спрощенню світового нормативно-правового бізнес-середовища завдяки налагодженню зв'язків із регуляторами також є необхідним для підвищення ефективності діяльності фармацевтичних компаній. Серед заходів, які вже активно використовуються фармацевтичними ТНК з метою підвищення ефективності діяльності, слід також зазначити здійснення злиття та поглинання, утворення стратегічних альянсів та укладання угод про спільне створення ліків, підвищення взаємодії із науковцями, науковими центрами та споживачами.

Провівши дослідження діяльності фармацевтичних ТНК у ЄС, можна зробити висновок, що фармацевтична галузь ЄС – одна з найефективніших сфер високих технологій в Європі. Сприявання на прогрес в медицині, дослідженнях, розробці і випуску нових ліків, що поліпшують здоров'я та якість життя пацієнтів у всьому світі завдяки науково-дослідній фармацевтичній промисловості, є ключовим активом європейської економіки. Крім того, завдяки великій кількості наукових досліджень притаманних фармацевтичній промисловості, дана галузь може відігравати вирішальну роль у посиленні економіки ЄС та забезпеченні майбутньої конкурентоспроможності на світовому економічному просторі.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. The Pharmaceutical Industry in Figures // The European federation of pharmaceutical Industries and Associations. – 2014 – 28p.
2. Global Outlook for Medicines Through 2018. – November 2014
3. The 2013 EU Industrial R&D Investment Scoreboard // JRC/Dg Research & Innovation of European Commission. – 2013. – 45p.
4. The Pharmaceutical Industry in Figures // The European federation of pharmaceutical Industries and Associations. – 2013. – 28p.
5. Beyond borders. Biotechnology Industry Report 2014 // Ernst&Young. – 2014 – 103 p.
6. Солодковський Ю., Довженко О. Перспективи трансформації сучасної моделі світового фармацевтичного ринку / Ю.Солодковський, О.Довженко // Міжнародна економічна політика. – 2012. – № 1-2. – С.134-152
7. Рейтинг «Fortune Global 500» 2014 року. – [Електронний ресурс]. – Джерело доступу: <http://fortune.com/>
8. Clinton P., Mozeson M. Top 50 Pharmaceutical companies // Pharmaceutical executive. – 2010. – May. – p.68-80
9. Cacciotti J., Clinton P. The Lull between two storms // Pharmaceutical executive. – 2011. – May. – p.40-58
10. Clinton P., Cacciotti J. Growth up from the bottom // Pharmaceutical executive. – 2012. – May. – p.24-34
11. Noor W., Kleinrock M. Top 50 Pharmaceutical companies // Pharmaceutical executive. – 2013. – May. – 7 p.
12. Noor W., Kleinrock M. Pharma 50 Insight: The Accelerating Growth of Specialty Markets // Pharmaceutical executive. – 2014. – June. – 8 p.
13. Competitiveness of the EU Market and Industry for Pharmaceuticals. Volume II: Markets, Innovation & Regulation. Final report. – 2009. – 112 p.
14. Novartis International AG. – [Електронний ресурс]. – Джерело доступу: <http://www.novartis.com/>
15. AstraZeneca plc. – [Електронний ресурс]. – Джерело доступу: <http://www.astrazeneca.com/>

ОСНОВНИ ЗАКОНОМІРНОСТІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: РЕГІОНАЛЬНИЙ РІВЕНЬ

Філіпенко П.С., здобувач кафедри менеджменту Черкаського державного технологічного університету (Україна)

Філіпенко П.С. Основні закономірності сталого розвитку: регіональний рівень

У статті досліджено особливості забезпечення сталого розвитку регіону і визначено поняття регіон як динамічна економічна система. Встановлено загальні закономірності сталого регіонального розвитку у взаємозв'язку із розвитком інфраструктури та зростанням чисельності населення. Обгрунтовано проблеми сталого розвитку великих регіональних центрів та перспективи впорядкованості розвитку регіонального господарства. Доведено протиріччя та складність застосування світового досвіду для вироблення антикризових програм

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

розвитку для регіонів України. Визначено закономірності переходу регіонів України на шлях економічного зростання та сталого розвитку. Представлено загрози сталому розвитку, які виникають і наявні ризики в умовах множинності взаємозв'язків. Окреслено види сталого розвитку, як еволюційного розвитку, множинності екосистем, самоорганізації, узгодження будови і ритміки, синхронізації та гармонізації системних складових, компонентної додатковості, консерватизму, контролю контурів зворотного зв'язку. Доведено закономірність приросту економічного, людського, інтелектуального, екологічного та соціального капіталу для забезпечення сталого розвитку регіону.

Ключові слова: регіон, закономірності, сталий регіональний розвиток, загрози та протиріччя, інфраструктура, соціально-економічна система.

Филипенко П.С. Основные закономерности устойчивого развития: региональный уровень

В статье исследованы особенности обеспечения устойчивого развития региона и определено понятие регион как динамическая экономическая система. Установлены общие закономерности устойчивого регионального развития во взаимосвязи с развитием инфраструктуры и ростом численности населения. Обосновано проблемы устойчивого развития крупных региональных центров и перспективы упорядоченности развития регионального хозяйства. Доказано противоречия и сложности применения мирового опыта для выработки антикризисных программ развития для регионов Украины. Определены закономерности перехода регионов Украины на путь экономического роста и устойчивого развития. Представлены угрозы устойчивому развитию, которые возникают и имеющиеся риски в условиях множественности взаимосвязей. Определены виды устойчивого развития, как эволюционного развития, множественности экосистем, самоорганизации, согласования строения и ритмики, синхронизации и гармонизации системных составляющих, компонентной дополнителности, консерватизма, контроля контуров обратной связи. Доказано закономерность прироста экономического, человеческого, интеллектуального, экологического и социального капитала для обеспечения устойчивого развития региона.

Ключевые слова: закономерности, устойчивое региональное развитие, угрозы и противоречия, инфраструктура, социально-экономическая система.

Filipenko P. The main regularities of sustainable development: regional level

This article explores the features of sustainable development in the region and identified the region as a dynamic economic system. The general patterns of sustainable regional development in conjunction with infrastructure development and population growth. Grounded problems of sustainable development of large regional centers and prospects of order of the regional economy. Proved contradictions and complexity of application of international experience to develop anti-crisis development programs for the regions of Ukraine. The regularities of transition regions of Ukraine on the path of economic growth and sustainable development. Presents a threat to sustainable development, emerging and existing risks in a multiplicity of relationships. Defines the sustainable development as an evolutionary development, of a plurality of ecosystems, self-organization, coordination of structure and rhythm, synchronization and harmonization of the system components, component of complementarity, conservatism, control feedback loops. Proved growth pattern of economic, human, intellectual, environmental and social capital for sustainable development.

Keywords: patterns, sustainable regional development, threat and conflict, infrastructure, socio-economic system.

Постановка проблеми. Сталій розвиток великих за територією регіонів стикається з так званими просторовими суперечностями. Ця проблема пов'язана з різним потенціалом обласних центрів, великих міст та оточуючих їх територій. Обласний центр концентрує в собі більшу кількість капіталу та можливостей, притягуючи населення і бізнес, створюючи при цьому «вакуум» розвитку сусідніх територій. Втеча капіталу, як основного так і людського, з проблемних регіонів у розвинені дові у своїх роботах Р. Лукас. В результаті в економічному розвитку регіонів посилюється просторова нерівновага і відмінності в промисловому розвитку. Регіон робить спроби вирівнювання потенціалу своїх територій шляхом стримування розвитку одних центрів за рахунок прогресу інших. У цьому закладені основи конфліктів між регіональною та місцевою владою, а також інституційні особливості сталого розвитку.

Тому, виявлення закономірностей та загроз сталому розвитку регіонів з врахуванням особливостей розвитку інфраструктури вноситься на перший план в дослідженнях вчених-економістів та потребує детального дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Серед наукової доктрини варто виокремити Б. М. Данилишина, С. І. Дорогунцова, В. С. Міщенко, З. В. Герасимчука, Л. Г. Мельник, М. К. Шапочка, А. Г. Тихонова, Н. В. Гребенюк, О. В. Грянник, В. П. Феденко, В. М. Трегубчука та ін., які ґрунтовно займалися дослідженнями основ сталого розвитку суспільства. Деякі аспекти забезпечення сталого розвитку регіону висвітлені в роботах М. В. Багрова, О. Ф. Балацького, В. А. Барановського, О. Г. Білоруса, Г. Х. Брунтланд, З. В. Герасимчук, Л. С. Гринів, В. І. Данилова-Данильяна, М. З. Згуровського, Б. А. Карпінського, В. С. Кравців, Е. М. Лібанової, Н. В. Павліхи, А. Д. Урсула, С. К. Харічкова, М. А. Хвесика, С. В. Хлобистова та ін.

Виділення невирішеної проблеми. Сталій розвиток регіону підкоряється закону надмірності системних елементів при мінімумі числа варіантів організації, що вже доведено при дослідженні процесу забезпечення сталого розвитку. Проте питання стосовно закономірностей сталого регіонального розвитку та виявлення потенційних загроз стійкості регіону все ще мають відкритий характер і потребують теоретичного обґрунтування.

Мета наукової статті. Метою роботи є виявлення закономірностей сталого регіонального розвитку та загроз сталому розвитку регіонів України.

Результати дослідження. Сталій розвиток регіону має властивості не тільки динаміки, але і статичності, реалізуючи принцип консерватизму. Приміром, міста виникають і розвиваються в місцях, обраних ще їх засновниками. У той же час паралельно розвивається закон балансу консерватизму і мінливості. Місто складається з двох рядів структур, один закріплює і зберігає будова системи, інший сприяє видозміні. В результаті починає свою дію закон послідовності проходження фаз розвитку, який має на увазі, що системи в індивідуальному розвитку повторюють у скороченій формі еволюційний шлях розвитку [1].

При управлінні сталим розвитком регіону необхідно враховувати ієрархію системи. Регіон входить до складу систем більш високого порядку – економічного району, країни, міжнародного співтовариства та має свою внутрішню ієрархію: обласний центр, райони, міста, села, селища. Чітка ієрархія стає негативним моментом розвитку.

Таким чином, регіон – це динамічна відкрита система, що знаходиться в безперервному русі, тому важливу роль тут набуває питання стійкості системи перед зовнішніми впливами, внутрішніми функціями для оптимізації умов виконання системою основної функції.

Єдність руху і врівноваженості – властивість динамічних систем. Стійкість системи «регіон» визначається не стільки кількістю і якістю елементів, а типом їх зв'язків.

Отже, загальними закономірностями сталого регіонального розвитку загальними закономірностями сталого регіонального розвитку є такі: еволюційного розвитку, множинності екосистем, самоорганізації, узгодження будови і ритміки, синхронізації та гармонізації системних складових, компонентної додатковості, консерватизму, контролю контурів зворотного зв'язку. У короткостроковому періоді сталість проявляється як закономірність за темпами соціального, екологічного та економічного розвитку, а в довгостроковому періоді трансформується в закон збереження тенденцій і якості розвитку на тривалу перспективу.

Розвиток інфраструктури та зростання чисельності населення свідчить про сталий розвиток регіону. Водночас існує стійка тенденція посилення нерівномірності розвитку в регіональних системах, що насамперед проявляється в асиметрії розвитку міст та сільських районів регіону. Урбанізація призводить до того, що соціально-економічні проблеми, які раніше розподілені по території всього регіону, територіально концентруються на відносно малій частині загальної площі країни. Це посилює соціальну напругу, потенційно створюючи загрозу подальшому сталому розвитку регіону. Просторові протиріччя сталого розвитку також пов'язані з різним потенціалом регіональних центрів та територій навколо них.

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА

Звернемося тепер до суперечностей, що виникають в інституційній сфері. Інституційні особливості сталого розвитку регіонів формуються під впливом економічної, підприємницької, організаційної культури. Деякі вчені вказують на суперечності організаційної культури через її визначення. Наприклад, так звучить одне з визначень: організаційна культура – суперечлива єдність сенсу діяльності та її результату, постійно оновлювана організацією, програма цієї діяльності. Разом з тим вона є і основою соціальних відносин [2].

Таким чином, одним з основних протиріччя організаційної культури те, що вона опосередковує діяльність суб'єкта і в той же час базується на результатах такої діяльності. Інституційні протиріччя сталого розвитку регіону формуються у взаємовідносинах „населення регіону – регіональні органи управління та органи місцевого самоврядування”, „регіональні бізнес-структури – регіональні органи управління та органи місцевого самоврядування”, „регіональні органи управління – органи місцевого самоврядування”, „населення – регіональний бізнес”. Зіткнення різних культур формують специфічну економічну культуру регіону, яка впливає на процеси його сталого розвитку.

Нарешті, сталий розвиток великих регіональних центрів стикається з проблемою переважаючою промислової спеціалізації в структурі економіки. Як пише М. Посталюк «слабкість вітчизняної промисловості перед обличчям ринкових реформ полягає не тільки в громіздкості її виробничого апарату, але в його інерційності, негнучкості, нездатності швидко і комерційно ефективно реагувати на зміни у зовнішньому середовищі». Потенціал гнучкості – пластичності виробництва, його здатність до зміни, розвитку та модернізації, що вимагає формування нових взаємовідносин між виробництвом і наукою, власником і менеджером, менеджером та персоналом» [3].

Процес розвитку характеризується наявністю складного взаємозв'язку між явищами стійкості і нестійкості. Виникнення нестійкості – важливий момент у процесі розвитку, що дає новий імпульс процесам самоорганізації. Стабільність системи досягається великим числом відповідностей, визначається сукупністю більшого числа взаємозв'язків і взаємодій. Одночасно порушення будь-якої з них веде до втрати стійкості. Зміна станів стійкості і нестійкості, що характеризує цей процес в кожен конкретний момент, в часі утворює динамічний цикл розвитку складних систем.

Впорядкованість розвитку регіонального господарства проявляється у стабільності економічного зростання. Економічне зростання характеризується низкою тенденцій: зростання виробництва в одній галузі, може поєднуватися зі скороченням в іншій, процвітання – зі стагнацією, хаос і впорядкованість. У всіх цих явищах закладені протиріччя, а відповідно й пружина для розвитку. До регіональної господарської системи застосовний загальний принцип синергетики: «У будь-якій складній самоорганізованій нелінійній системі повинні бути дисипативні процеси, іншими словами – необхідна певна частка хаосу на мікрорівні, яка відіграє роль сили, що виводить систему в область створення складної структури». Критичні ситуації в розвитку регіональної економіки є формою вирішення накопичених протиріччя, в результаті подолання яких регіональна система переходить на новий, кризовий рівень дезорганізації виробництва.

Відповіді на ці питання можна із залученням апарату математичної теорії перетворень, що отримала назву «теорії катастроф». Традиційно катастрофи асоціювалися з дією стихійних сил природи: ураганами, повеннями, землетрусами та ін. Потім поняття поширилося і на аварії техніки, соціальні катаклізми. Внаслідок частих аварій авіаційного, залізничного, транспорту, вибухів і пожеж на промислових підприємствах, аварій на електростанціях та ін., термін «катастрофа» міцно увійшов у наш лексикон. Сфера його застосування розширилася в умовах наростання розвалу господарства, некерованості і непередбачуваності розвитку, катастрофічного стану справ в інфраструктурній сфері регіонів України.

Проте слід мати на увазі, що звичайний, «побутовий» зміст, вкладений у слово «катастрофа», сьогодні не висчерпує його сутності. Внаслідок розвитку математичної теорії перетворень у поняття з'явився новий сенс, що передбачає якісно нові зміни. Механічне перенесення використовуваної термінології для визначення якісних переходів, у тому числі криз, в економічний лексикон, значно розширив смисловий зміст поняття «катастрофа». Тепер найчастіше катастрофами називають будь-які скачки в розвитку. Те, що в регіоні постає у формі всеосяжної кризи є наслідком необхідності технічного переозброєння господарства, коригування його структури, вирішення цілого комплексу не тільки виробничо-технічних, а й фінансових проблем. Різноманіття і складність кризових ситуацій, переплетення економічних, соціальних і політичних факторів, що визначають їх розвиток, ускладнюють не тільки кваліфікацію кризи, а й вироблення заходів з її подолання. Очевидно, що надія на подолання кризових явищ в нашій країні пов'язана з цілеспрямованою економічною політикою, проведенням відповідної програми антикризової стратегії. Основна складність застосування світового досвіду для вироблення антикризових програм розвитку для регіонів України полягає в творчій адаптації досвіду інших країн; визначається унікальністю ситуації, своєрідністю кризи і особливим станом регіональної економіки. З одного боку, її характеризує високий потенціал, а з іншого – її притаманні деформації в галузевій структурі, нерозвинений споживчий ринок, відстале сільське господарство, використання застарілих технологій, неефективні громіздкі структури управління, відсутність мотивації ініціативи та впровадження технічних нововведень виробничої діяльності в цілому, що чітко проявляється останнім часом.

Відсутність гнучкості в структурі національної соціально-економічної системи сприяє закріпленню сформованого положення. Таким чином, своєрідність кризи розпаду диктує потребу в якісно інших заходах її подолання в порівнянні з традиційними економічними кризами, що протікають в капіталістичних системах. В даний час найбільш розповсюдженою є точка зору, заснована на прямому порівнянні господарських механізмів, що склалися в нашій країні і на Заході, і відповідних рекомендаціях щодо вироблення антикризової програми оскільки ринкова економіка розвинених країн працює ефективно, а вітчизняна – недостатньо ефективно, необхідно всіляко сприяти перенесенню елементів ринкової організації в наші умови. При цьому не враховується, що включення часткових механізмів ринку в чужорідне недостатньо розвинене ринкове середовище спотворює їх дію [4].

Наявність дисипативних процесів та кризових ситуацій в складній самоорганізованій системі, якою є регіон, що відіграють роль рушійної сили, виводять його на новий рівень розвитку, є ще одним протиріччям сталого регіонального розвитку, який відбувається шляхом подолання складних суперечностей в кризовій формі та визначає незворотність розвитку і самоорганізації.

Отже, закономірності переходу регіонів України на шлях економічного зростання та сталого розвитку, насамперед, формуються під впливом особливостей соціально-економічного стану конкретних регіонів, яким характерні специфічна спеціалізація, система і співвідношення факторів виробництва, де є свої індивідуалізовані імперативи і стратегії розвитку [5]. Разом з тим, ринковій економіці характерні значна динамічність, складність і стохастичність процесів розвитку, а здійснювані соціально-економічні трансформації в регіонах України обумовлюють необхідність переосмислення традиційних і використання прогресивних підходів до організації виробництва, що враховують загрози, які виникають, (рис. 1) і наявні ризики в умовах множинності взаємозв'язків, невизначеності зовнішнього і мінливості внутрішнього середовища. У цих умовах необхідний стратегічний підхід до реалізації концепції сталого розвитку регіону, сутність якого полягає в обґрунтуванні напрямів покращення конкурентної позиції, виборі ринку і продукції, розробці шляхів досягнення місії і поставлених цілей.

Різний рівень прогресу в реалізації завдань сталого розвитку (між регіонами і між групами населення всередині країн, між мешканцями міст і сільської місцевості), а також нові глобальні та локальні загрози сталому розвитку, актуалізують необхідність розробки регіональних стратегій сталого розвитку, стратегій економічного прориву з оцінкою і балансом альтернативних стратегій у галузі розвитку [6].

Сталий розвиток регіону є закономірністю приросту економічного, людського, інтелектуального, екологічного та соціального капіталу. Ця закономірність пов'язана з відтворенням валового регіонального продукту, зростанням частки послуг у структурі регіональної економіки, а також виявленням та ефективним використанням інфраструктурного та інноваційного потенціалу регіону. Реалізація інноваційного потенціалу, а в подальшому і сталий розвиток регіону залежить від організаційно-економічних чинників (сукупність умов розвитку соціально-економічних процесів, опосередкованих соціальними, інфраструктурними, територіальними та фінансовими характеристиками) та інституційних особливостей (об'єднання культур суб'єктів управління, які впливають на сталий розвиток регіону,

**ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РАЗВИТТЯ СОТРУДНИЧЕСТВА МЕЖДУ СТРАНАМИ
ЮГО-ВОСТОЧНОЙ ЕВРОПЫ В РАМКАХ ЧЕРНОМОРСКОГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО СОТРУДНИЧЕСТВА**

такі як корпоративна культура, економічна культура, культура підприємства). При цьому організаційно-економічні чинники є внутрішніми, а інституційні особливості – зовнішніми умовами сталого розвитку [7].

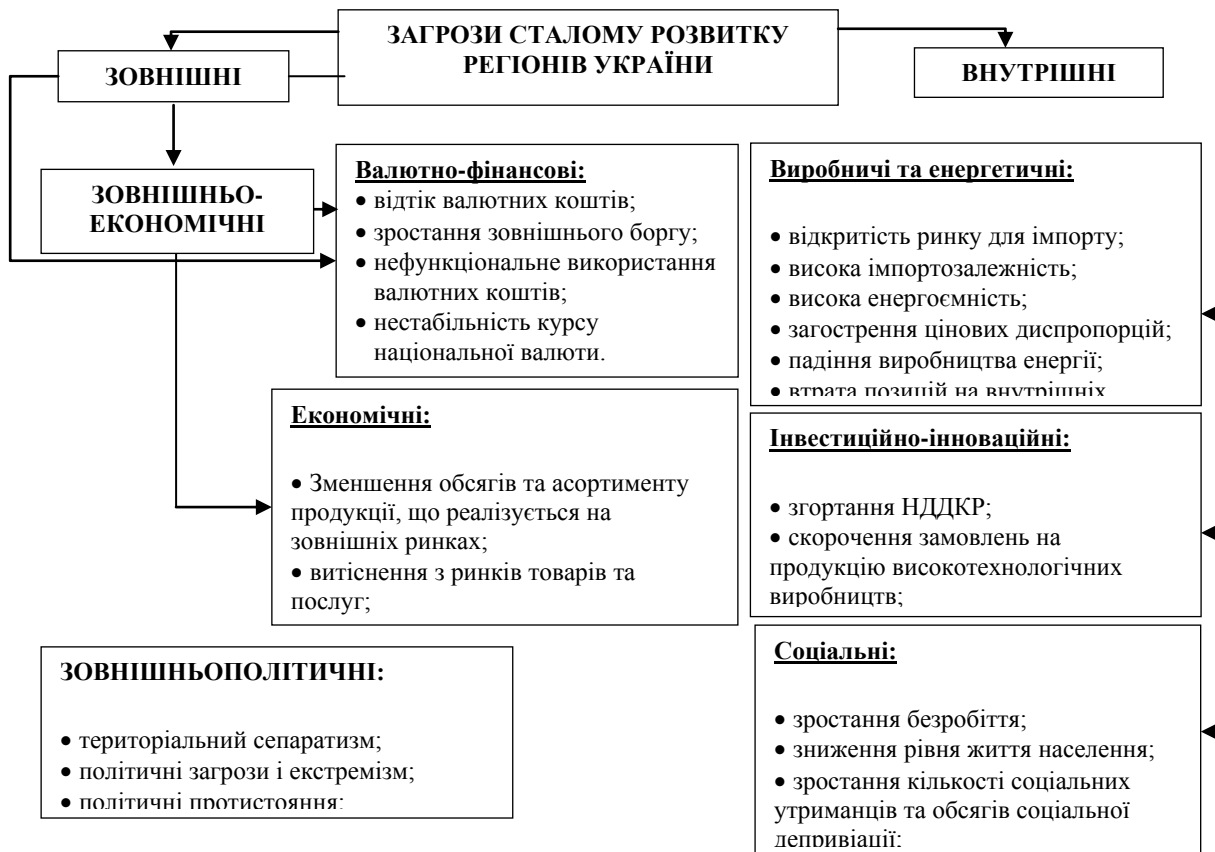

Рис. 1 Загрози сталому розвитку регіонів України (економічна компонента).

Сталий розвиток певною мірою передбачає рівномірний, безкризовий рух. Однак цикли, кризові фази, нерівномірність руху об'єктивно неминучі в економічних та екологічних процесах. Більш поширеним станом є незбалансований, непропорційний розвиток. Еколого-економічна рівновага постійно порушується в процесі задоволення людиною своїх потреб за рахунок використання навколишнього середовища. У сучасному світі паралельно розвиваються дві тенденції. Відповідно до першої, споживче ставлення до навколишнього середовища і ресурсів призводить до виснаження природних багатств. Друга тенденція показує, що відбувається заміщення споживання невідновлюваних ресурсів новими матеріалами або припиняється взагалі завдяки досягненням науки і техніки.

Досягнення рівноваги виражається в стабілізації всіх процесів, їх зупинка може виявитися згубною для регіону. Наприклад, зупинка будівництва веде до перенаселення старих районів, ліміт водопостачання гальмує розвиток технологій. Стабілізація прийнятна тільки як фаза руху і тільки на відносно короткому відрізку часу. Сталий розвиток досягається за рахунок динамічності [8].

Висновки та пропозиції. Отже, загальними закономірностями сталого регіонального розвитку є: еволюційного розвитку, множинності екосистем, самоорганізації, узгодження будови і ритміки, синхронізації та гармонізації системних складових, компонентної додатковості, консерватизму, контролю контурів зворотного зв'язку. У короткостроковому періоді сталість проявляється як закономірність за темпами соціального, екологічного та економічного розвитку, а в довгостроковому періоді трансформується в закон збереження тенденцій і якості розвитку на тривалу перспективу.

Навність дисипативних процесів та кризових ситуацій в складній самоорганізованій системі, якою є регіон, що відіграють роль рушійної сили, виводять його на новий рівень розвитку, є ще одним протиріччям сталого регіонального розвитку, який відбувається шляхом подолання складних суперечностей в кризовій формі та визначає незворотність розвитку і самоорганізації.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Білорус О. Г. Глобальний сталий розвиток : [монографія] / О. Г. Білорус, Ю. М. Мацейко. – К. : КНЕУ, 2006. – 488 с.
2. Долішній, М. І. Регіональна політика в Україні [Текст]: [проблеми та перспективи] / М. І. Долішній // Соц. – екон. дослідж. в перехідн. період. Євроінтеграц. курсу України: фін. вимір. – 2006. – Вип. 3, ч. 1. – С. 8 – 18.
3. Проданова Л. В. Економічне зростання й економічний розвиток: забезпечення сталості економічної системи : [монографія] / Л. В. Проданова. – Донецьк : Східний вид. дім, 2011. – 400 с.
4. Червко О.В. Стратегія соціально-економічного розвитку регіонів України: автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.00.05 / О.В. Червко ; НАН України. Рада по вивченню продукт. сил України. – К., 2007. – 40 с.
5. Данилишин Б. М. Устойчивое развитие в системе природно-ресурсных ограничений / Б. М. Данилишин, Л. Б. Шостак. – К. : СОПС Украины НАНУ, 1999. – 367с.
6. Дребот О.І. Сталий розвиток чи еколого-економічна безпека? [Електронний ресурс] / [Дребот О.І.] // Збірник наукових статей "III-го Всеукраїнського з'їзду екологів з міжнародною участю". – Вінниця, 2011. – Том.2. – С.677–680. Режим доступу: <http://eco.com.ua/>
7. Устойчивое развитие региона: модель, основные направления, концепция: монография / М.И. Урманов, Р.Д. Шахпазова [Текст]. - М.:ЮНИТИ-ДАНА: Закон и право, 2006. – С. 27.
8. Аналіз сталого розвитку – глобальний і регіональний контекст : [монографія] / Міжнар. рада з науки (ICSU) [та ін.] ; наук. кер. М. З. Гуровський. – К. : НТУУ «КПІ», 2010. – Ч. 2. Україна в індикаторах сталого розвитку. – 359 с.